

Legiony Polskie we Włoszech

*Po zdeptanych swobodach, po kraju ruinie,
Gdy świetne niegdyś imię narodu już ginie,
Co za blask nadzwyczajny me oczy uderza;
W polskiej oglądam sukni dzielnego żołnierza?
Polski ruch, polski oręż, postać polskiej twarzy,
A w oczach bohaterów tenże ogień żarzy,
który niegdyś zapalał rotę niezwalczoną,
Gdy niosły w kraj sąsiadów postach lub obronę.
A na polu, gdzie Rzymian walczył ród marsowy,
Do mych uszu dochodzi ojczystej dźwięk mowy.
Cóż więcej- laur zwycięski widzę na ich głowie,
Chwała wam, nieszczęśliwej ojczyzny synowie!*

Autor nieznany, Do legionów 1802

W wyniku klęski powstania kościuszkowskiego nastąpił ostateczny, trzeci rozbiór Polski, która na 123 lata zniknęła z mapy Europy.

Polacy nie porzucili jednak idei odzyskania niepodległości.

Szczególne nadzieje wiązano z Francją i Napoleonem Bonaparte.

W **1797** r. we Włoszech powstały

Legiony Polskie dowodzone przez generała

Jana Henryka Dąbrowskiego.

Louis François Lejeune, Bitwa pod Marengo (1802), Pałac wersalski, domena publiczna

Jan Henryk Dąbrowski/
fot. Archiwum Ilustracji WN PWN SA ©
Wydawnictwo Naukowe PWN

Jan Henryk Dąbrowski (1755-1818), generał, uczestnik wojny polsko-rosyjskiej (1792), insurekcji kościuszkowskiej (1794), twórca Legionów Polskich (1797-1807), organizator powstania antypruskiego w Wielkopolsce (1806-1807), po śmierci księcia J. Poniatowskiego Naczelnny Wódz Wojska Polskiego (1813)

Legia naddunajska/ domena publiczna

Do powstania Legionów Polskich doszło dzięki staraniom emigrantów polskich przebywających w Paryżu. Mieli oni zaproponować władzom Republiki Francuskiej, by przy boku jej armii utworzyć polskie oddziały wojskowe. Polacy mieli nadzieję, że Francja tocząca wojny z naszymi zaborcami, pomoże odbudować państwo polskie, tym bardziej, że sam Napoleon uznał niesprawiedliwość rozbiorów i obiecywał poparcie dla sprawy polskiej.

Gen. Jan Henryk Dąbrowski na czele Legionów Polskich we Włoszech/Domena publiczna

Legiony Polskie zaczęto formować w okupowanej przez Austrię Republice Lombardzkiej w Północnych Włoszech. W niedługim czasie do Legionów zgłosiło się blisko siedem tysięcy ochotników, wśród których byli emigranci polscy bądź polscy uciekinierzy siłą wcielani do armii austriackiej.

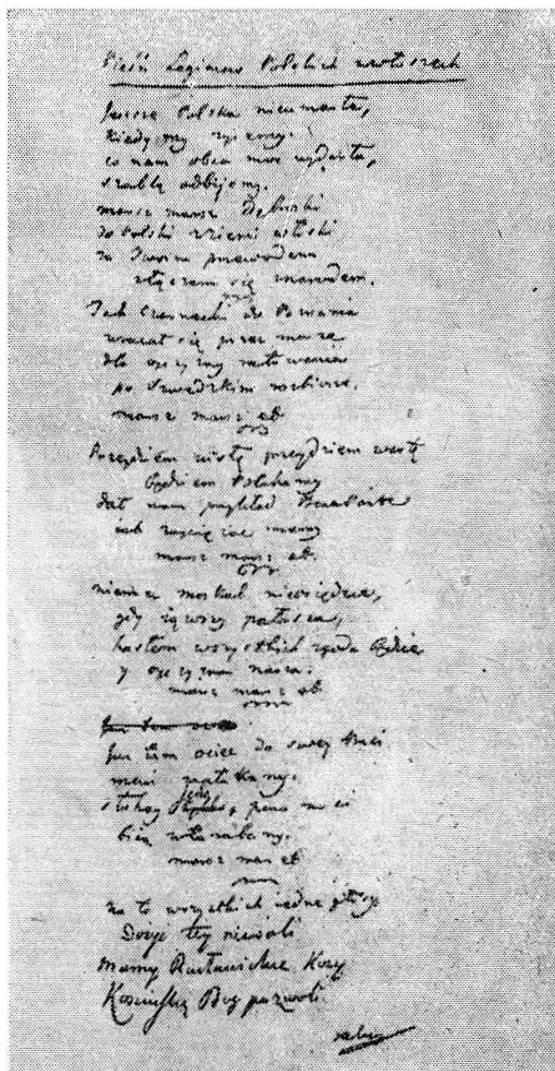
W 1797 r. Dąbrowski wydał odezwę w której nawoływał do wstąpienia w szeregi Legionów

Do współobywateli! Wierny ojczyźnie mojej do ostatniego momentu, walczyłem za jej wolność pod nieśmiertelnym Kościuszką. Upadła ona przed przemocą i nie pozostaje nam, jak pocieszające wspomnienie, żeśmy krew przelewali za ziemię przodków naszych, żeśmy widzieli nasze chorągwie zwycięskie pod Dubienką, Racławicami, Warszawą i Wilnem. Polacy, nadzieja powstaje! Francja zwycięża, ona się bije za sprawę narodów, starajmy się osłabić jej nieprzyjaciół. Francja pozwala nam schronienia, czekając lepszych losów dla kraju naszego, idźmy pod jej chorągwie, te są znakiem honoru i zwycięstwa. Legiony polskie formują się we Włoszech, na tej ziemi, niegdyś świątyni wolności. Już oficerowie i żołnierze, towarzysze trudów naszych i męstwa są ze mną, już się bataliony formują. Przybywajcie, koledzy, rzucajcie broń, którą wam nosić przymuszono, bijmy się za sprawę wspólną wszystkich narodów, za wolność pod walecznym Bonaparte, zwycięzcą Włoch! Triumfy Rzeczypospolitej Francuskiej są naszą jedyną nadzieją, za jej pomocą i jej aliantów może zobaczymy jeszcze domy nasze, któreśmy z rozrzewnieniem porzucili.

Józef Wybicki /Domena publiczna

W okresie wielkich nadziei związanych z Napoleonem przybyły do Włoch Józef Wybicki skomponował w **1797** roku ***Pieśń Legionów Polskich we Włoszech***, zaczynającą się od słów *Jeszcze Polska nie umarła, póki my żyjemy*. Stała się ona wówczas programem działania dla związanych z Napoleonem Polaków, a potem hymnem narodowym. Wybicki był wielkim entuzjastą tworzonych legionów, gorącym patriotą i przyjacielem Henryka Dąbrowskiego. Był uczestnikiem konfederacji barskiej i powstania kościuszkowskiego a także brał udział w tworzeniu prac Komisji Edukacji Narodowej.

Autograf tekstu „Mazurek Dąbrowskiego”, późniejszego polskiego hymnu narodowego

Pieśń *Legionów Polskich we Włoszech* po krótkim czasie nazywana **Mazurem Dąbrowskiego** stała się dobrze znana nie tylko wśród legionistów, ale również wśród wszystkich Polaków mieszkających pod zaborami. Autor melodii opartej na motywach ludowego mazurka (właściwie mazura) jest nieznany.

Pierwszy raz pieśń ta została wykonana publicznie 20 lipca 1797 roku a po 130 latach- **26 lutego 1927**

Mazurek Dąbrowskiego stał się oficjalnym hymnem państwowym Rzeczypospolitej Polskiej. Polski hymn narodowy stał się protoplastą dla innych słowiańskich hymnów i pieśni.

**Pieśń Legionów w pierwotnej
wersji brzmiała nieco inaczej:**

*Jeszcze Polska nie umarła,
kiedy my żyjemy.
Co nam obca moc wydarła,
szablą odbijemy.*

*Marsz, marsz, Dąbrowski
do Polski z ziemi włoskiej
za Twoim przewodem
złączem się z narodem.*

*Jak Czarnecki do Poznania
wracał się przez morze
dla ojczyzny ratowania
po szwedzkim rozbiorze.*

Marsz, marsz, Dąbrowski...

*Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę
będziem Polakami
dał nam przykład Bonaparte
jak zwyciężać mamy.*

Marsz, marsz, Dąbrowski...

*Niemiec, Moskal nie osiedzie,
gdy jąwszy pałasa,
hasłem wszystkich zgoda będzie
i ojczyzna nasza.*

Marsz, marsz, Dąbrowski...

*Już tam ojciec do swej Basi
mówi zapłakany:
“słuchaj jeno, pono nasi
biją w tarabany.”*

Marsz, marsz, Dąbrowski...

*Na to wszystkich jedne głosy:
“Dosyc tej niewoli
mamy Raclawickie Kosy,
Kościuszkę, Bóg pozwoli.”*

Mundury i sztandary były zbliżone do polskich, język komend i stopnie wojskowe również były polskie. Na szlifach widniał włoski napis ***Ludzie wolni są braćmi***. Kokardy przypięte do mundurów były trójkolorowe w nawiązaniu do rewolucji francuskiej symbolizującą sojusz i protekcję Republiki.

Polski oficer kawalerii we Włoszech. Anonimowa rycina z XIX w./
Domena publiczna.

Fot. Józef Peszka/ Domena publiczna

Henryk Dąbrowski wprowadził w Legionach nowoczesny system dowodzenia na wzór francuski, zniósł kary cielesne, dał możliwość awansu również żołnierzom nie mającym pochodzenia szlacheckiego, nakazał naukę czytania i pisanie oraz pogłębianie wiedzy z historii Polski tak, by legioniści znali i popierali cele toczonej wojny.

Tym samym obowiązek dokształcania się spoczywał zarówno na pochodzących z chłopstwa legionistach, jak i na tych wywodzących się ze szlachty.

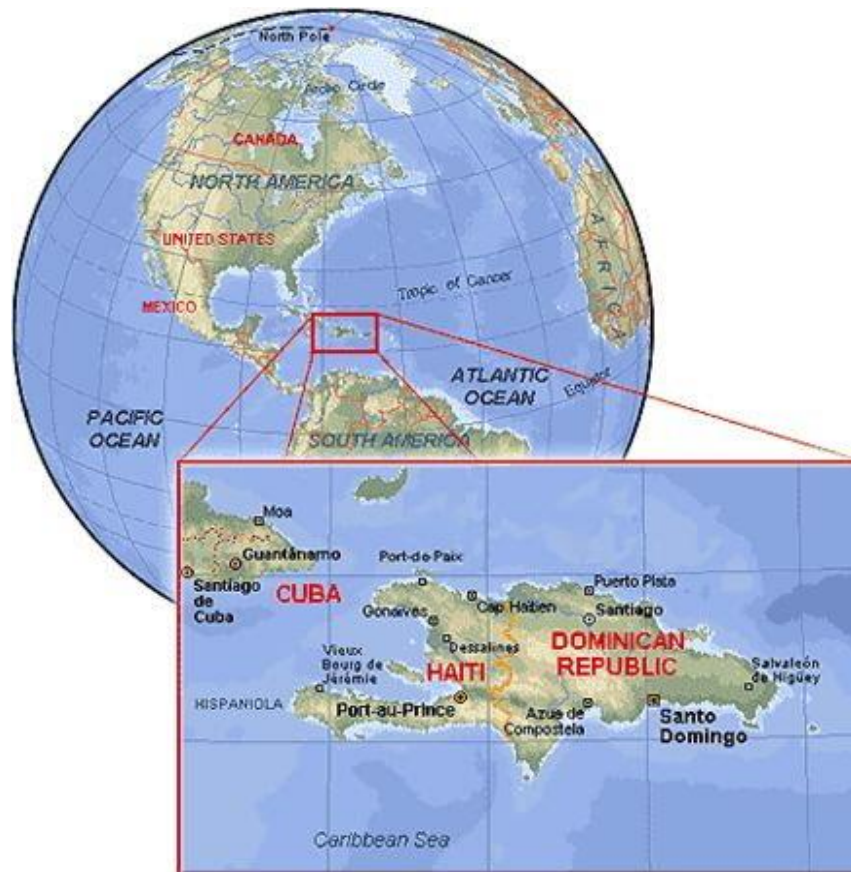
W latach 1797–1801 polscy legioniści walczyli u boku armii francuskiej na terenie Włoch. Podczas działań zbrojnych zginęło wielu polskich żołnierzy, przy życiu zostało ich zaledwie ośmiuset. W 1801 roku Generał Dąbrowski przeprowadził nowy nabór ochotników. Jednak po zawarciu pokoju z Austrią w kwietniu 1797 roku, a następnie Austrią i Rosją w 1801 roku sprawa polska nie stała na porządku dziennym. Wprost przeciwnie – Napoleon się od niej odzegał. To wydarzenie bardzo podkopało morale legionistów.

Fot. January Suchodolski "Bitwa na San Domingo" / Domena publiczna

Legiony przestały być dla Napoleona wygodne; wysłał je więc (6 tysięcy żołnierzy) w 1802 roku na wyspę San Domingo (Haiti) do walki z tamtejszymi powstańcami, bijącymi się o niepodległość.

Wróciło z tej zsyłki zaledwie około 300 osób. We Włoszech pozostało z Dąbrowskim około 4–5 tysięcy legionistów, których używał Napoleon do różnych akcji wojskowych. Wielkie straty poniosły one w walce z Austriakami i Rosjanami w północnych Włoszech. Resztki Legionów wcieliła Francja do swej armii.

Na Haiti- perle kolonii francuskich -armia francuska miała zmusić tamtejszą ludność do ponownego stania się niewolnikami. Po wyniszczającej wojnie kilkuset Polaków osiedliło się na stałe w San Domingo. Polacy cieszyli się dużymi względami wśród miejscowej ludności i otrzymali jako jedyna grupa białych pełne prawa obywatelskie.

MARSZ, MARSZ DĄBROWSKI
Z ZIEMI WŁOSKIEJ DO POLSKI!

Pieśń Legionów Juliusz Kossak, Pieśń Legionów,/Domena publiczna

W Legionach Polskich walczyło w sumie ok. 35 tys. ludzi, zginęło ok. 20 tys. Wykształciły one znakomitą kadrę przyszłych oficerów, były szkołą patriotyzmu i demokracji. Legiony uczyły chłopów odzianych w mundury co to jest ojczyzna i dlaczego trzeba walczyć o jej wyzwolenie. Stanowiły istotny element kształtowania tożsamości narodowej w szerokich kręgach społecznych i budziły cały naród do walki o niepodległość.